

Møteinnkalling

Utvalg: Felles landbruksnemnd - Ørland/Bjugn kommuner
Møtested: Ørland Rådhus på møterom Yrjar / Landbrukets hus 2. etj.
Møtedato: 04.06.2014
Tid: 09:00

Forfall meldes til Ørland kommune på telefon 72 51 40 00 eller til postmottak@orland.kommune.no, som sørger for innkalling av varamedlemmer. Varamedlemmer møter kun ved spesiell innkalling.

Innkalling er sendt til:

Navn	Funksjon	Representerer
Halldis Groven	Medlem	BK-AP
Andreas Oust Ledsaak	Leder	OK-SP
Kjetil Brandvik	Medlem	OK-FRP
Therese Eidsaune	Medlem	OK-H
Wenche Sekse	Medlem	OK-AP
Ole Hyllmark	Nestleder	BK-AP
Laila Iren Veie	Medlem	BK-SP
Tore Melhuus	Medlem	BK-H

Vel møtt!

Andreas O. Ledssak
Leder

Saksnr	Sakstittel	Lukket
	Referatsaker	
RS 14/14	Gørill Eide Martinsen - godkjenning av to boligtomter - gnr.28, bnr. 2	
RS 14/15	Helmer Teksdal - Fradeling av Teksdalssetra til fritidshus gnr. 74 bnr. 6. Godkjent.	
RS 14/16	Søknad om fradeling av areal som tilleggsareal til gnr 16, bnr 39 - avslag.	
RS 14/17	Aslak Søtvik - tillatelse til fradeling av tomt til garasje - gnr.36, bnr. 1	
RS 14/18	Søknad om fradeling av tomt til fritidsformål gnr 77, bnr 4, Rolf Jonny Døsvik - avslag.	
RS 14/19	Rune Wasskog - fradeling av kårbolig fra gnr. 22 bnr. 4. godkjent.	
RS 14/20	Torkil Rian og Torkel Bakken - Makebytte - Grensejustering gnr. 37 bnr. 25 og gnr. 37 bnr. 1, Godkjent.	
RS 14/21	Ole Arnold Sjøli - tillatelse til fradeling av boligtomt - gnr. 33, bnr. 4	
RS 14/22	Ole Arnold Sjøli -avslag på fradeling av boligtomt - gnr. 33, bnr. 4	
RS 14/23	Vedlegg til konsesjonsbehandling - Storfosen Gods AS, gnr 60, bnr 41 - Innvilget.	
RS 14/24	Betinget fellingstillatelse til felling av grågås og kanadagås i Bjugn og Ørland.	
PS 14/13	Saker Landbruksplan Ørland og Bjugn 2014 - 2018	

Til orientering:

Kl. 09:00 – 11:00 Felles orientering for alle komiteene og landbruksnemnda på Yrjar.

Presentasjon av

- Kommuneplan 2014 – 2026 – forslag til samfunn
- Kommuneplan 2014 – 2026 – forslag til arealdel

Dokumentene blir tilgjengelig på din Ipad under Kommunale planer

Etter orienteringen forsetter medlemmene i landbruksnemnda fra Ørland i møtet for Komite for plan, drift og landbruk. Medlemmene fra Bjugn blir med landbrukskontoret på en rundtur for å se på aktuelle dyrkaarealer som er foreslått lagt ut til boligformål.

Ordinært møte i landbruksnemnda fortsetter på Landbrukets hus anslått til **kl. 13.30**.

Referatsaker

RS 14/14 Gørill Eide Martinsen - godkjenning av to boligtomter - gnr.28, bnr. 2

RS 14/15 Helmer Teksdal - Fradeling av Teksdalssetra til fritidshus gnr. 74 bnr.

6. Godkjent.

RS 14/16 Søknad om fradeling av areal som tilleggsareal til gnr 16, bnr 39 -
avslag.

RS 14/17 Aslak Søtvik - tillatelse til fradeling av tomt til garasje - gnr.36, bnr.
1

RS 14/18 Søknad om fradeling av tomt til fritidsformål gnr 77, bnr 4, Rolf
Jonny Døsvik - avslag.

RS 14/19 Rune Wasskog - fradeling av kårbolig fra gnr. 22 bnr. 4. godkjent.

RS 14/20 Torkil Rian og Torkel Bakken - Makebytte - Grensejustering gnr. 37
bnr. 25 og gnr. 37 bnr. 1, Godkjent.

RS 14/21 Ole Arnold Sjøli - tillatelse til fradeling av boligtomt - gnr. 33, bnr. 4

RS 14/22 Ole Arnold Sjøli -avslag på fradeling av boligtomt - gnr. 33, bnr. 4

RS 14/23 Vedlegg til konsesjonsbehandling - Storfosen Gods AS, gnr 60, bnr
41 - Innvilget.

RS 14/24 Betinget fellingstillatelse til felling av grågås og kanadagås i Bjugn og
Ørland.

SAKSFRAMLEGG**Saksbehandler: Ketil Kvam**

Saksnr	Utvalg	Møtedato
14/13	Felles landbruksnemnd - Ørland/Bjugn kommuner	04.06.2014
	Planutvalget - Ørland kommune	

Landbruksplan Ørland og Bjugn 2014 - 2018

Vedlegg:

1 Landbruksplan Ørland og Bjugn 2014-2018 - Høringsutkast mai 2014

Vedlegg:

1. Høringsutkast på kommunedelplan Landbruksplan Ørland og Bjugn 2014 - 2018 med tiltaksdel for samme periode.

Vedlegg som er relevant for saken men ikke følger vedlagt

- *Reguleringsplan for ØHF med konsekvensutredninger mottatt i Ørland kommune 23.01.2014.*
- *Se forøvrig henvisninger til relevante dokumenter i planutkastet.*

Sakens bakgrunn og innhold

Bjugn kommune reviderte kommuneplan i 2013 uten at landbruksplan da var en del av revisjonsgrunnlaget.

Etter vedtaket om å etablere den norske kampflybasen i Ørland kommune (juni 2012) valgte Ørland kommune å restarte sin kommuneplanlegging.. En felles oppstart for kommuneplanleggingen med kommunedelplaner inklusive landbruksplan for Ørland og Bjugn ble gjennomført i begynnelsen av desember 2013.

Administrasjonens vurdering

Det er 10 år siden sist gang Ørland kommune og Bjugn kommune hver for seg laget landbruksplan. Det er også 10 år siden kommunene etablerte felles landbruksnemnd og felles landbruksforvaltning med kontorsted Landbrukets Hus på Brekstad. I og med at landbruksorganiseringa og landbruksadministrasjonen er felles for de to kommunene er det nå naturlig at landbruket i kommunene utarbeider felles landbruksplan.

Det er ingen fasit for hvordan kommuneplanen skal skrives og gjennomføres mht form og innhold. Landbruksnemnda i Ørland/Bjugn samt ledere i Bjugn Bondelag og Ørland Bondelag utgjør styringsgruppen for arbeidet. Det legges fram et utkast til landbruksplan som er skrevet av landbruksadministrasjonen og som er resultatet av verksted, møter og innspill over en periode på ca 5 mnd.. Prosessen har skapt engasjement og oppleves som kreativ. Planen er forsøkt gjort enkel i form og innhold og har fokus på å vise retning for utvikling av landbruket i Bjugn og Ørland.

Rådmannen i Ørland legger fram kommuneplanens samfunnsdel med handlingsdel, arealdel og flere kommunedelplaner til behandling samtidig. Høringsutkastet oversendes Bjugn kommune for videre behandling enten som sektorplan eller som kommunedelplan.

Rådmannens innstilling

Med hjemmel i Plan- og bygningsloven vedtar Landbruksnemnda i Ørland/Bjugn å oversende utkast til landbruksplan for Ørland og Bjugn til behandling i planutvalget i Ørland kommune for deretter å legges ut på offentlig høring i Ørland og Bjugn.

LANDBRUKSPLAN

ØRLAND OG BJUGN

Høringsutkast mai - 2014

2014 - 2018

INNHold

SAMMENDRAG

1. INNLEDNING

- 1.1 Visjon
- 1.2 Formål
- 1.3 Organisering og planprosess
- 1.4 Planlegging under usikkerhet
- 1.5 Nasjonal og regional landbrukspolitikk
- 1.6 Lokal landbrukspolitikk

2. LANDBRUKET I SØR-TRØNDELAG

3. LANDBRUKET I BJUGN OG ØRLAND

- 3.1 Produksjon og omsetning
- 3.2 Arealgrunnlag og vekstfordeling
- 3.3 Husdyrhold

4. RAPPORT – NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING

5. UTFORDRINGER

- 5.1 Økonomi og lønnsomhet
- 5.2 Melkeproduksjon
- 5.3 Rekruttering og generasjonsskifte
- 5.4 Produsentmiljø
- 5.5 Verdiskaping med basis i lokale ressurser
- 5.6 Leiejordsproblematikken
- 5.7 Tomme driftsbygninger

6. MÅL FOR LANDBRUKET I BJUGN OG ØRLAND

- 6.1 Hovedmål for landbruket i Bjugn og Ørland
- 6.2 Delmål for ulike produksjoner
- 6.3 Øvrige målsettinger for det lokale landbruket

7. TILTAKSEDEL

- Areal og jordkultur
- Husdyrhold
- Planteproduksjon
- Skog og utmark
- Vilt og innlandsfisk
- Kompetanse og nettverk
- Omdømme og yrkesstolthet
- Rekruttering
- Nye næringer
- Beredskap og sikkerhet
  - "Den lille bonden" av Rolf Jacobsen

VEDLEGG

- Aktuelle lover for landbruket
- Aktuelle planer for landbruket
- Landbruksrelaterte bedrifter med kontaktpersoner
- Lag og organisasjoner med lokalt tillitsvalgte
- Grunneierlag i Bjugn og Ørland
- Produksjon og omsetning i landbruket i Bjugn og Ørland

SAMMENDRAG

Visjonen for lokallandbruket er **"Løft landbruket inn ei ny tid!"**

Landbrukplana skal:

- bidra til innsikt i og forståelse for landbrukets betydning
- sikre god samhandling med lokalsamfunnet og myndigheter på lokalt og regionalt nivå
- prege landbrukspolitikken lokalt ved å synliggjøre og anvende det lokale handlingsrommet
- sette landbruk på dagsorden
- heve status og omdømme for landbruk og bygdeutvikling
- bidra til økt verdiskaping
- gi føringer for forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler
- peke på viktige tiltak for å nå vedtatte målsettinger
- sikre landbrukets medvirkning i kommunalt planarbeid

Planprosessen har lagt opp til stor grad av involvering fra næringa selv og aktører som har interesser og engasjement innen landbruk og bygdeutvikling. Prosessen har vært god og har skapt engasjement. Denne planen er et produkt av disse prosessene. Plana tilhører kommunene og næringa, og ansvaret for gjennomføring er fordelt og nærmere beskrevet i tiltaksdelen.

Planlegging under usikkerhet er viktig. Lokallandbruket utfordres på mange områder i et lokalsamfunn som preges av sterk vekst og rask utvikling i årene framover. Kampflybaseutbygging og ny fiskeforfabrikk er eksempler på dette. Det er viktig å se på landbruket som en integrert del av samfunns- og næringsutviklinga. Nå ligger muligheten der til å løfte næringa opp og fram, spesielt i samfunnsdelen i kommuneplanen. Bevisstheten omkring et sterkt jordvern og en streng arealforvaltningen er en avgjørende rammebetingelse for lokallandbruket som kommunene må ta på største alvor. Ute i kommunene utøves det daglig landbrukspolitisk virksomhet med stor betydning for de som blir berørt.

Bjugn og Ørland er store og viktige landbrukskommuner med et arealgrunnlag på totalt 82 000 da dyrkajord. Primærproduksjonen i Ørland og Bjugn står for en omsetning på nesten 300 mill kroner årlig. Melkeproduksjonen står for største andelen av denne omsetningen.

Hovedmålet for det lokale landbruket er å øke omsetningen totalt med 10 % (30 mill kr) i løpet av perioden 2014 - 2018. Dette skal gjøres ved at de ulike produksjoner tar sin del av denne økningen gjennom spesifikke delmål for volumøkning i samme periode.

Tiltaksdelen av landbruksplana peker på de viktigste fokusområder for å nå målene. Kompetansebygging, sterke fag- og grendemiljøer og gode rekrutteringstiltak er viktige grunnpilarer for å nå målene og skape framtidig vekst og utvikling.

1. INNLEDNING

1.1 VISJON

"Løft landbruket inn i ei ny tid".

10795 Høen - "Jurenes Konge" og Ørlandets første eliteokse

1.2 FORMÅL

Landbruksplanen skal brukes aktivt av kommunene i forhold til utbyggingssaker, plansaker og oppstart av prosjekter. I tillegg skal den fungere som et forvaltnings- og styringsverktøy for kommunene som landbruksmyndighet. For næringa skal plana være en rettesnor for lokale satsinger, tiltak og prioriteringer. Tiltaksdelen i plana evalueres årlig av Landbruksnemnda i Ørland/Bjugn. Ansvar for gjennomføring av tiltak framgår av tiltaksdelen i plana.

Bjugn og Ørland kommuner har siden oktober 2004 hatt felles landbruksadministrasjon og felles landbruksnemnd. Landbrukets lokale faglag og organisasjoner er i stor grad samordnet.

Landbruksplan for hver av kommunene ble vedtatt i 2004. Bjugn og Ørland bestemte høsten 2013 at det nå skulle utarbeides en felles landbruksplan for begge kommunene.

Plana skal:

- bidra til innsikt i og forståelse for landbrukets betydning
- sikre god samhandling med lokalsamfunnet og myndigheter på lokalt og regionalt nivå
- prege landbrukspolitikken lokalt ved å synliggjøre og anvende det lokale handlingsrommet
- sette landbruk på dagsorden
- heve status og omdømme for landbruk og bygdeutvikling
- bidra til økt verdiskaping
- gi føringer for forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler
- peke på viktige tiltak for å nå vedtatte målsettinger.
- sikre landbrukets medvirkning i kommunalt planarbeid

1.3 ORGANISERING OG PLANPROSESS

Styringsgruppe:

Landbruksnemnda i Ørland/Bjugn samt ledere i bondelagene:
Andreas Oust Ledsaak, Ørland, repr. Sp (leder)
Ole Hyllmark, Bjugn, repr. Ap
Wenche Sekse, Ørland, repr. Ap
Therese Eidsaune, Ørland, repr. H
Kjetil Brandvik, Ørland, repr. Frp
Haldis Groven, Bjugn, repr. Ap
Tore Melhuus, Bjugn, repr. H
Laila Iren Veie, Bjugn, repr. SP/leder Bjugn Bondelag
Arne Hernes, leder Ørland Bondelag

Sekretariat:

Landbrukskontoret i Ørland/Bjugn

En god og framtidsrettet plan er avhengig av god involvering og deltagelse fra ulike aktører. Interesseorganisasjonene i landbruket og den fagkompetanse som lokale miljøer og bedrifter besitter har vært viktige bidragsytere i planarbeidet, og blir svært viktige i gjennomføringen av plana. I arbeidet er det derfor lagt stor vekt på involvering og medvirkning i planprosessen.

I praksis er dette gjort gjennom å:

1. Gjennomføre et framtidsverksted om lokallandbruket 9. jan 2014. 100 deltakere fra næringa, rådgivingsinstanser og tilhørende næringsliv deltok. Stort engasjement preget dagen. Konklusjonene fra dette arbeidet er et viktig grunnlag for plana. Avis fra Framtidsverkstedet vedlegges.
2. Anmode lokale faglag og organisasjoner om å diskutere landbruksplan i egne møter.
3. Arrangere fem lokalmøter og grendemøter i Bjugn og Ørland med tema landbruksplan. Til sammen ca 80 personer deltok.
4. Ta imot individuelle innspill, og delta i møter om temaet.

Framdriften i arbeidet følger framdriften for kommuneplanrevisjonen i Ørland kommune. Landbruksplan skal være kommunal delplan for begge kommunene. Planen behandles i kommunestyrene høsten 2014.

1.4 PLANLEGGING UNDER USIKKERHET

Det rår generell usikkerhet om retningen på landbrukspolitikken framover. Ny regjering fra høsten 2013 varsler endringer i distriktslandbruket, og taktskifte i produksjons- og driftsstrukturer, uten at dette er nærmere utredet og vedtatt foreløpig. Denne planen bygger derfor på gjeldende landbrukspolitikk beskrevet i Stortingsmelding nr 9 (2011 – 2012).

I planperioden starter utbyggingen av Ørland hovedflystasjon. Denne utbyggingen skaper usikkerhet og påvirker rammene og utviklingen av landbruket lokalt i planperioden.

Kampflybaseutbygginga vil ha store konsekvenser for en rekke gårdsbruk med tanke på støy og arealbeslag. Slik dette er beskrevet i forslaget til reguleringsplan med konsekvensutredning landbruk, kan det i verste fall føre til at ei hel næring må avvikles i deler av Ørland kommune. En tenker da spesielt på områdene Grande og Uthaug som er mest utsatt for støy og arealbeslag. Samtidig bygges store dyrkingsarealer inne på basen ned som i dag leies og drives av lokale gårdbrukere. Regulering og utbygging av kampflybasen vil legge føringer for utviklingen av landbruket i disse områdene. I landbruksplan er det derfor viktig å erkjenne at det er usikkerhet rundt arealressurser og lokale rammebetingelser på grunn av basen.

Men viktigheten av planen blir ikke mindre tross denne usikkerheten. Planlegging og gode prosesser i usikre tider er viktig for å se nye muligheter!

1.5 NASJONAL OG REGIONAL LANDBRUKSPOLITIKK.

Landbruket er leverandør av fellesgoder som er viktige for storsamfunnet, i forhold til både bosetting, områder for rekreasjon og friluftsliv, trygg mat og et åpent kulturlandskap. I dette perspektivet er det forståelig at landbruket er ei næring som er politisk styrt både internasjonalt og nasjonalt.

Meld. St. 9 (2011–2012)- landbruks og matpolitikken - Velkommen til bords, legger sterke føringer for den nasjonale landbrukspolitikken innen for følgende hovedtema:

1. Matproduksjon

Den nasjonale landbrukspolitikken legger opp til at vi skal øke matproduksjonen med 20 % innen 2030. Det er uttalt mål at vi skal øke matproduksjonen på nasjonalt nivå med 20% for å opprettholde den norske selvforsyningsgraden av landbruksprodukter. Dette er omtalt i *Meld. St. 9 (2011–2012) - landbruks og matpolitikken - Velkommen til bords*. I Trøndelag er et omforent mål at vi skal øke matproduksjonen med 30 % i samme periode. Dette er omtalt i regionalt bygdeutviklingsprogram for Trøndelag (2012), og senere fulgt opp i regionalt næringsprogram for Sør-Trøndelag. Dette betyr en gjennomsnittlig økning i matproduksjonen i Trøndelag på ca 2 % pr år.

2. Jordvern

Det er et mål å halvere den årlige omdisponeringen av viktige jordressurser. Målet ble formulert i St.meld. nr. 21 (2004–2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, og innebærer en årlig omdisponering på under 6 000 dekar. I Norge kan kun 3 % av landarealet nyttes til landbruksformål. Et sterkt jordvern er bl.a. viktig for å opprettholde selvforsyningsgraden av mat. Som følge av utbyggingspresset på god matjord i sentrale områder av landet er det nå en nasjonal jordvernplan under utarbeidelse.

3. Inntekts- og kapitalutvikling

Sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Regjeringen vil derfor videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som er ført etter 2005.

Kapitaltilgangen skal bedres. Investeringsvirkemidlene skal, innenfor jordbruksavtalens ramme, gis økt prioritet, og bidra til en variert bruksstruktur over hele landet.

1.6 LOKAL LANDBRUKSPOLITIKK

Begrepet landbrukspolitikk er ikke entydig og brukes i forskjellige betydninger. En utbredt oppfatning er at landbrukspolitikken er et statlig anliggende, og først og fremst handler om overføringer, lovverk, jordbruksavtale og forhold til handelsavtaler og internasjonale organisasjoner som EU, EFTA og WTO.

Det er viktig å se på landbruket som en integrert del av samfunns- og næringsutviklinga. Nå ligger muligheten der til å løfte næringa opp og fram, spesielt i samfunnsdelen i kommuneplanen. Bevisstheten omkring et sterkt jordvern og en streng arealforvaltningen er en avgjørende rammebetingelse for lokallandbruket som kommunene må ta på største alvor. Ute i kommunene utøves det daglig landbrukspolitisk virksomhet med stor betydning for de som blir berørt. Juridiske og økonomiske virkemidler er i stor grad delegert ned på kommunenivå. Kommuneplanen er et viktig lokalpolitisk verktøy, og landbruksplanen blir et viktig landbrukspolitisk grunnlagsdokument.

2. LANDBRUKET I SØR-TRØNDELAG:

(Tallmateriale fra Fylkesmannen i S-T, avd for landbruk og bygdeutv.)

Jordbruk:

Totalt 740 000 daa dyrka mark
7.5 % landets jordbruksareal
3 073 aktive jordbruksforetak, hvorav 995 med melkekyr
Gjennomsnitt areal pr foretak: 236 daa
Omsetning i jordbruket: 2 193 millioner kr

Skogbruk:

3.7 mill da produktivt skogareal
6 % av landets produktive skogbruksareal
7600 skogeiendommer over 25 da
283 000 m³ avvirket i 2010, potensialet 450 000 m³
Bruttoverdi 90 millioner kr

Brutto verdiskaping og sysselsetting i landbruket i Sør-Trøndelag

Jordbru

Verdiskaping: 844 millioner kr
Sysselsetting: 3 667 årsverk

Skogbruk

Verdiskaping: 193 millioner kr
Sysselsetting: 227 årsverk.

Tilleggsnæringer

Verdiskaping: 97 millioner kr
Sysselsetting: 148 årsverk

Landbruket totalt

Verdiskaping: 1 152 millioner kr
Sysselsetting: 4 056 årsverk

Landbruket gir ringvirkninger:

årsverk i primærlandbruket gir ringvirkninger på 1.7 årsverk i annen virksomhet.

1

Hovedtall melk og storfe i Sør-Trøndelag:

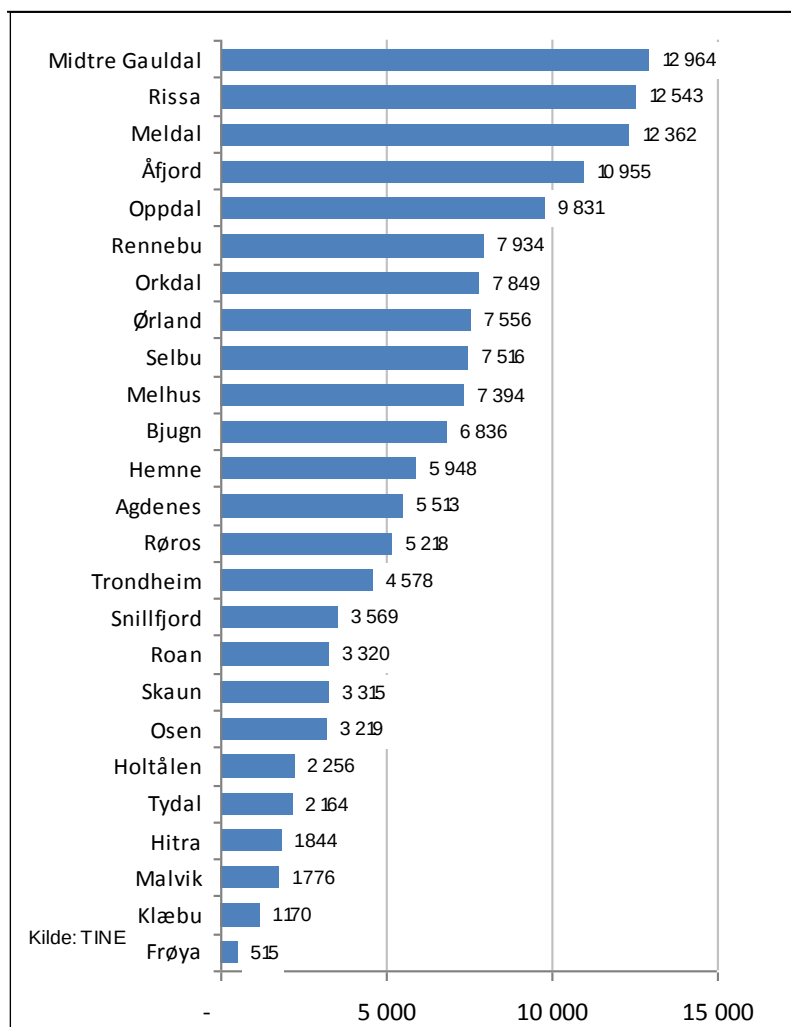
Melkeproduksjon Sør-Trøndelag

- 2 410 årsverk
- 1 206 melkeproduksjonsbruk
- 65 % av sysselsettingen i jordbr.
- 71 % av verdiskapingen i jordbr.
- Omsetting: 1 417 mill i 2007
- Gjennomsnittsbetsetning: 21,1 årskyr
- Gj.snittskvote: 108 113 liter

Storfehold Sør-Trøndelag

- 203 årsverk
- 381 bruk med ammekyr
- 6 % av sysselsettingen i jordbr.
- 4 % av verdiskapingen i jordbr.

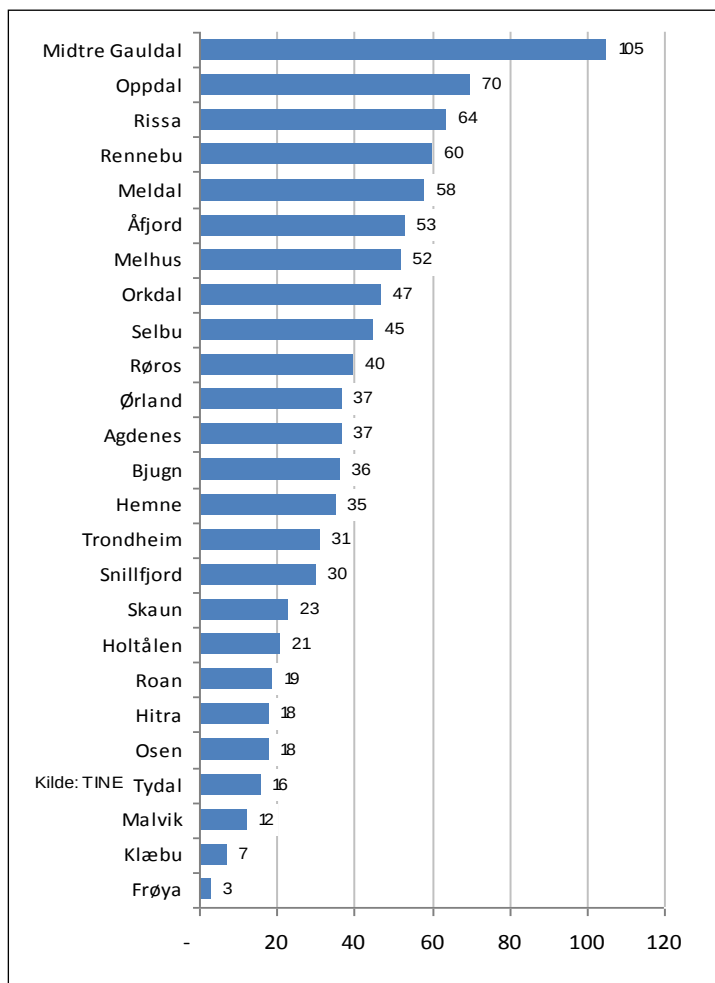
Tabell 1. Melkevolum pr kommune i Sør - Trøndelag 2013 (i tusen liter)

Tabell 2. Antall hentepunkt for melk pr kommune i Sør - Trøndelag 2013

(Hentepunkt er et fjøs, enten samdriftsfjøs eller enkeltbesetning).

Hovedtall svin og fjøfe i Sør-Trøndelag:

Svineproduksjon

Sør-Trøndelag

- 84 årsverk
- 56 bruk med avlspurker
- 2 % av sysselsettingen i jordbr.
- 4 % av verdiskapingen i jordbr.

Egg, fjørfe - Sør-Trøndelag

- 60 produsenter med korn/egg og 23 med fjørfekjøtt
- Andel av sysselsettingen i jordb.: korn/egg: 2 % og fjørfe: 1 %
- Andel av verdiskapingen i jordb.: korn/egg: 4 %, fjørfe: 3 %

Hovedtall sau i Sør-Trøndelag:

Sauehold Sør-Trøndelag

- 648 årsverk
- 749 bruk med sau
- 18 % av sysselsettingen i jordbr.
- 11 % av verdiskapingen i jordbr.

3. LANDBRUKET I BJUGN OG ØRLAND

3.1. PRODUKSJON OG OMSETNING

Tabell 3. Produksjonsvolum og omsetning i landbruket i Ørland og Bjugn

PRODUKT	ØRLAND		BJUGN	
	VOLUM	VERDI MILL KR	VOLUM	VERDI MILL KR
Melk	7.5 mill liter	39.9	6.8 mill liter	36.1
Storfe kjøtt	550 tonn	30.0	374 tonn	20.4
Svin	135 tonn	4.0	419 tonn	12.2
Sau	4 tonn	0.1	25 tonn	0.7
Kalkun	137 tonn	2.7	0 tonn	
Kylling	24 tonn	0.5	88 tonn	1.8
Korn	7300 tonn	19.0	1377 tonn	3.6
Gulrot	230 daa	5.3	4 daa	0.1
Potet	85 daa	0.9	13 daa	0.1
Skog		0		0.2
Vilt		0.4		2.3
Tilskudd		56.0		53.0
SUM		158 mill kr		131 mill kr

Kommentar:

Tabellen viser produkter, volum og omsetningsverdi for de største produktene i lokallandbruket. Melk og storfe kjøtt står for den desidert største andelen i kroner. Verdien av oppgitte produkter utgjør til sammen for Ørland og Bjugn 290 millioner kroner.

3.2. AREALGRUNNLAG

Totalareal Ørland kommune: 73,5 km²

Totalareal Bjugn kommune: 384 km²

Tabell 4. Fordeling av jordbruksarealene i kommunene

Markslag	Ørland	Bjugn
Fulldyrka jord	39.110	32.508
Overflatedyrka jord	112	188
Innmarksbeite	3.827	5.968
Sum jordbruksareal	43.049	38.664

Tabell 5. Antall søkere og gjennomsnittlig areal (eget + leid areal) på bruk som søker produksjonstilskudd.

År	Ørland		Bjugn	
	Søkere	Areal	Søkere	Areal
2003	164	266	164	205
2007	151	283	133	266
2010	135	300	128	249
2013	129	312	116	273

Tabell 6. Leid jord i Ørland & Bjugn

	Daa jordbruksareal		Daa leid jord		% leid jord	
	1997	2013	1997	2013	1997	2013
Ørland	47.225	43.049	13.121	14.729	31	34
Bjugn		38.664				
Sum		81.713				

Tabell 7. Dekar jordbruksareal fordelt på vekster

År	Grovfôr		Korn		Potet		Gulrot	
	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn
2003	25.436	29.671	17.757	3.907	175	167	178	7
2007	22.752	30.358	19.672	4.887	116	69	177	7
2010	18.664	26.366	21.490	5.378	76	29	199	4
2013	18.157	26.305	21.717	5.292	83	15	227	4

3.3. HUSDYRHOLDET

Tabell 8: Tabell over husdyrholdet i Ørland og Bjugn

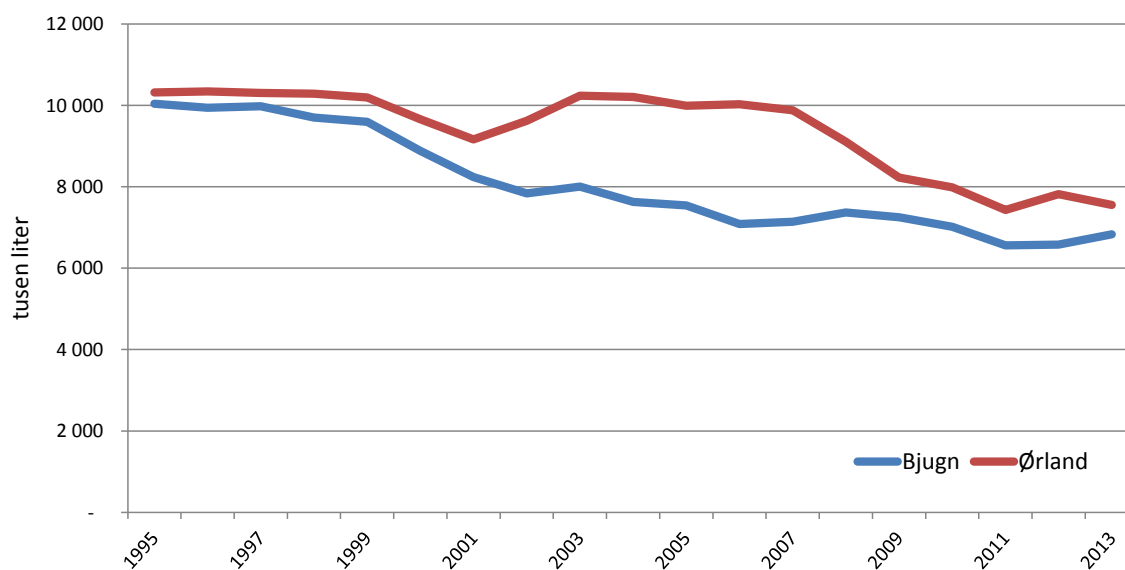
	Melkekyr		Ammekyr		Purker		Vinterføra sauer	
År	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn
2003	1.998	1.603	125	306	70	216	252	1.415
2007	1.732	1.336	156	398	21	242	196	1.476
2010	1.405	1.208	159	414	24	282	265	1.184
2013	1.218	1.132	151	365	0	271	418	1.577

	Øvrige storfe		Kalkun		Slaktekylling		Verpehøner	
År	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn
2003	4.891	3.835	1.870	12	12.000	12.010	5.364	68
2007	4.382	3.329	4.248	0	11.423	11.000	7.535	97
2010	3.545	2.987	8.441	0	12.017	12.000	6.110	129
2013	3.344	2.589	3.784	3	9.481	9.000	7.011	30

	Slaktegris pr 31.07.		Utegående sau	
År	Ørland	Bjugn	Ørland	Bjugn
2003	538	1.620	-	-
2007	608	1.716	81	431
2010	479	1.650	0	714
2013	483	1.683	0	631

3.3.1. Utvikling i melkeproduksjonen i Ørland og Bjugn

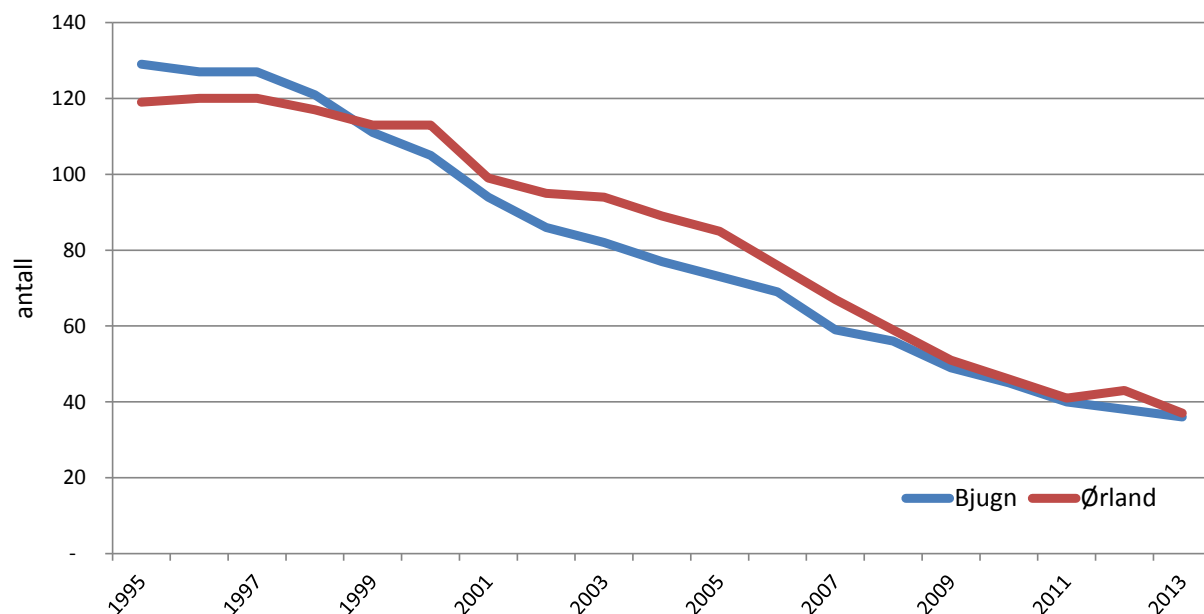
Figur 1. Utvikling produksjonsvolum melk Ørland og Bjugn 1995 - 2013.

Kilde: TINE

Kommentar: Levert melkemengde har i hovedtrekk gått ned de siste åra.
Leveranse 2013: Bjugn: 6.8 mill liter, Ørland 7.5 mill liter.

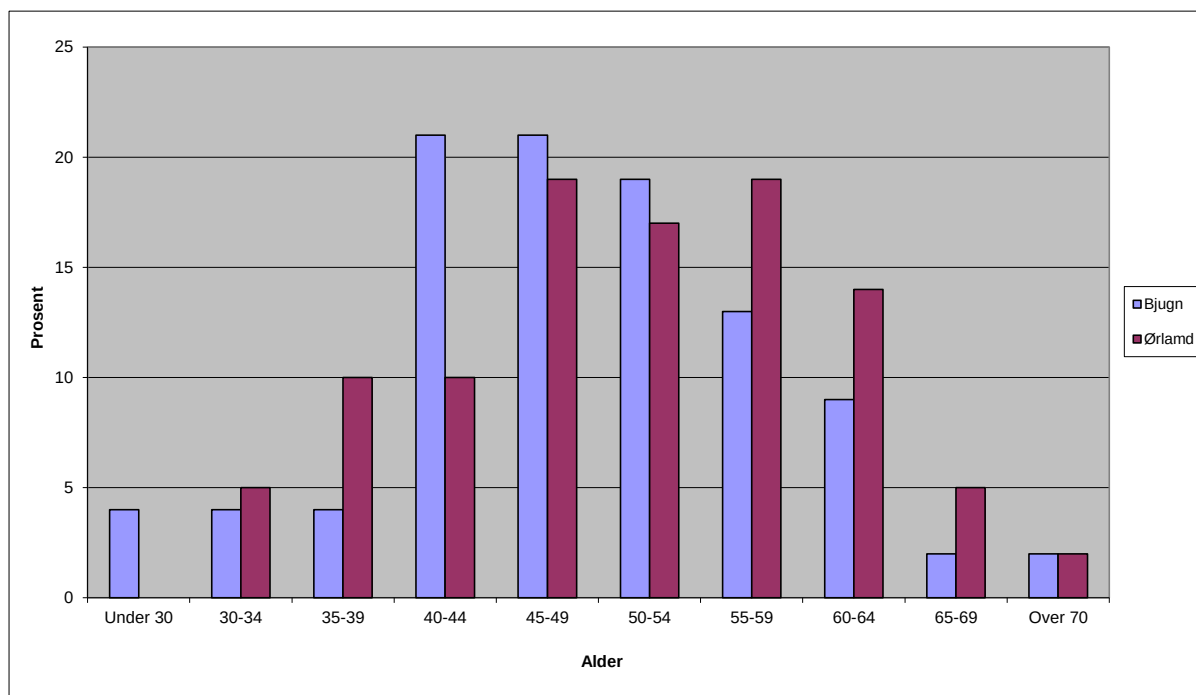
Figur 2. Utvikling antall hentepunkt melk i Ørland og Bjugn 1995 - 2013

Kilde: TINE

Kommentar: Antall hentepunkt i 2013: Bjugn: 36 stk., Ørland: 37 stk.

Tabell 9. Alderssammensetning melkeprodusenter Ørland og Bjugn - prosentvis fordeling (2012)

Kommentar:

Tabellen over viser at melkeproduksjonen i Bjugn og Ørland har få unge produsenter og en stor rekrutteringsutfordring. Bjugn har flere produsenter under 50 år enn Ørland.

4. RAPPORT – NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING

Rapport 6/2013: "Landbruket i Ørland - status og veien videre."

Sammendraget i rapporten peker på en rekke store utfordringer for lokallandbruket - som også gjelder for Bjugn - som er viktig å ha med som grunnlag i en lokal landbruksplan.

Norsk senter for bygdeforskning gjennomførte 2012 en spørreundersøkelse blant aktive bønder og passive eiere av landbrukseiendommer i Ørland for å bidra med et kunnskapsgrunnlag for videre utviklingsarbeid for landbruket. Oppdraget ble gjennomført på bestilling fra «Framtidslandbruket i Ørland», et lokalt landbruksutviklingsprosjekt som Ørland Bondelag, Ørland Sparebank og Ørland kommune stod bak. Undersøkelsen omhandlet spørsmål om gården, gårdsdrifta, framtidsplaner, hverdagen som bonde, og husholdstilpasninger med hensyn til arbeidsinnsats og inntektskilder.

Ørland har over 60 prosent dyrket mark. Korn og melkeproduksjon dominerer. Trenden siste ti år har vært kraftig strukturrasjonalisering i melkeproduksjonen, men også nedgang i totalproduksjonen. Melkeproduksjon erstattes av økt kornproduksjon. Dette er en produksjonsendring som gir mindre sysselsetting og verdiskaping i landbruket.

Gårdsdrifta gir varierende næringsinntekt, noe som er naturlig med varierte driftsformer og driftsomfang. Undersøkelsen viser at en større andel bønder i Ørland kan leve av landbruksproduksjonen sammenlignet med landet for øvrig. Sammenstilling av næringsinntekt fra jordbruket med arbeidsinnsats på gården antyder at lønnsomheten varierer mye og er lav på mange gårdsbruk.

Det er flere som mener det økonomiske resultatet fra jordbruket har utviklet seg negativt siste fem år (40 %) enn som mener utviklingen har vært positiv (30 %). Med hensyn til de neste fem år er det bare 24 prosent som tror utviklingen vil bli positiv. Ut fra svar på spørsmål om sannsynlige endringer i gårdsdrifta neste fem år kan vi utlede en fortsatt strukturrasjonalisering. 32 prosent svarer at produksjonsøkning er sannsynlig, og omtrent like mange ser for seg produksjonsnedgang eller avvikling. Det er få som satser på alternative strategier som videreforedling av lokalmat eller satsing på tilleggsnæringer.

Melkeproduksjon er den viktigste landbruksproduksjonen i Ørland, særlig med tanke på sysselsetting og verdiskaping. Omtrent 90 prosent av familienes arbeid i jordbruket i Ørland legges ned på bruk med melk som viktigste produksjon. I tillegg til å kreve mye arbeid, kjennetegnes melkeproduksjonsbrukene av store investeringer og høyt gjeldsnivå. Da er det også naturlig at disse bøndene henter større inntekt fra jordbruket enn bønder i andre produksjoner. Arbeidsintensiv produksjon gjør melkebøndene mer avhengig av gode avløserordninger, men status er at de er mindre tilfreds med ferie og fritid enn andre. Mer foruroligende er det at man finner samvariasjon mellom melkeproduksjon og antatt produksjonsnedgang neste fem år. Dette kan bety at trenden med overgang fra melk til kornproduksjon fortsetter.

Rekruttering er en av de store utfordringene. Nesten 30 prosent av gårdbrukerne ser det som sannsynlig at de blir pensjonister i løpet av fem år (Red anm. innen 2017). Bare 40 prosent av de som selv antar de vil slutte som bonde innen fem år vurderer det som sannsynlig at noen kommer til å drive gården videre. En nærmere analyse av faktorer som påvirker sannsynligheten for videre drift, viser at gårdens størrelse påvirker hvor attraktivt det er å overta. Videre vurderer bønder som opplever problemer med å skaffe nødvendig

avløsning, og de som sjøl har opplevd det som en plikt å drive gården videre, det som mindre sannsynlig at gården drives videre.

Trivselen som bonde er avgjørende både for de som skal overta og de som allerede driver i landbruket. Landbruksinteresse, ønske om å bo på bygda, ønske om å være selvstendig, og ønske om å skape et godt oppvekstmiljø for egne barn er viktige motivasjonsfaktorer for bønder i Ørland, noe de deler med bønder over hele landet. Det bøndene er minst tilfreds med, er inntekta fra gårdsdrifta og dernest muligheten for ferie og fritid. Mest tilfreds er de med boforholdene. Bønder i Ørland er gjennomgående mer tilfreds enn bønder i landet for øvrig. Meningsfylt og interessant arbeid, godt fagmiljø og gode naboer er trivselsfaktorer flest ørlandsbønder trekker fram, mens lav inntekt og mye arbeid, utarming av fagmiljøet og flystøy trekker i negativ retning for trivselen.

Gårdshusholdene kombinerer arbeid og inntekt fra flere kilder. Der det drives landbruksproduksjon kom 36 prosent av inntekta fra landbruk. Resten av inntekta kom fra arbeid og næring i privat sektor utenom landbruk (37 %), arbeid i offentlig sektor (16 %), og kapitalinntekter, trygder eller pensjoner (11 %). Gårdshushold der det ikke drives landbruksproduksjon erstatter jordbruksinntekt i hovedsak med inntekt fra offentlig sektor og kapitalinntekter, trygder og pensjoner. Ørland hovedflystasjon med vedtatte utbyggingsplaner skaper spesielle forutsetninger og utfordringer for landbruket. Generelt er holdningen blant bønder i Ørland at flyplassutbyggingen får negative konsekvenser for gården og mulighetene i gårdsdrifta, men at det gir nye inntektsmuligheter utenfor gården. Det er få som ser nye muligheter for gårdsdrifta og andre næringer som følge av nye Ørland hovedflystasjon.

Konklusjonen fra denne kartleggingen av landbruket i Ørland er at tiltak er nødvendig om man vil nå målene om fornying og utvikling av det lokale landbruket. Melkeproduksjonen står sterkt, men er sårbar for arealpress og konkurranse om arbeidskrafta. Rekruttering til landbruket blir en spesiell utfordring og oppgave de neste årene, og i dette arbeidet må en evne å snu oppfatningen om at Ørland hovedflystasjon bare gir negative konsekvenser for landbruket. Det må fokuseres mer på nye muligheter både for landbruksproduksjonen og andre bygdenæringer der gården kan være et ressursgrunnlag.

5. UTFORDRINGER

5.1. ØKONOMI OG LØNNSOMHET

Det tradisjonelle landbruket preges av lav lønnsomhet og dårlig rentabilitet. Analyser viser også at det er store inntektsforskjeller på like bruk. Ressursgrunnlag, investeringstakt, kostnadsnivå og kompetanse er viktige parametre for økonomien på enkeltbruk.

Avlingsnivået er synkende i flere produksjoner. Det har vært stort etterslep på grøfting, men nå er denne aktiviteten økende. Gulroteffekten grøftetilskuddet gir er liten, men viktig!

5.2. MELKEPRODUKSJONEN

Melkeproduksjonen er viktigste produksjonen i begge kommunene med hensyn til verdiskaping. Produksjonsvolumet og antall bruk er synkende. Det er stort behov for nyinvesteringer og rekruttering inn i denne produksjonen.

5.3. REKRUTTEING OG GENERASJONSSKIFTE

Landbruket står foran et stort generasjonsskifte i begge kommuner. Svært mange gårdbrukere pensjoneres i løpet av de neste 5 åra. På mange av disse bruka er det ikke planlagt generasjonsskifte. Det betyr økende alder på brukerne, og investeringer som utsettes og står på vent, i tillegg til fare for nedlegging av drifta, og spesielt på husdyrbruk.

5.4. PRODUSENTMILJØ

Produsent- og grendemiljøene er en viktig plattform for kompetanse og samarbeid. Hvordan beholde miljøene med færre brukere? I planprosessen er det pekt på viktigheten av å holde miljøene i live og utvikle dem videre.

5.5. VERDISKAPING MED BASIS I LOKALE RESSURSER

En bærekraftig landbruksproduksjon baseres mest mulig på lokale ressurser. Økt import av kraftfor og andre innsatsfaktorer styrker ikke denne utviklinga. Derfor er jordvern og arealressurser viktig for å legge et grunnlag for en framtidig bærekraftig produksjon på lokale ressurser.

5.6. LEIEJORDSPROBLEMATIKKEN

Bruksstrukturen preges av mange bruk der eierne bor på bruket og jorda leies bort.. En tredjedel av dyrkajorda i kommunene er leidjord. Tendensen er at denne andelen er økende. Dette betyr at kvaliteten på dyrkajorda - og dermed avlingsnivået - synker over tid, fordi leietaker ikke er interessert å investere i jordtiltak (for eksempel grøfting) på arealer han/hun ikke eier. Kan denne trenden endres gjennom politiske vedtak eller aktiv virkemiddelbruk?

5.7. TOMME DRIFTSBYGNINGER

Reduksjon i husdyrbesetninger har over tid ført til at mange bruk står med tomme og ubrukte driftsbygninger. Ny virksomhet i bygningene viser seg vanskelig uten store påkostninger. Store bygninger er kostbare å holde vedlike, og dette er i ferd med å bli en økonomisk utfordring for mange. Hvordan håndtere dette for å holde bruk og kulturlandskap i god hevd?

5.8. KAMPFLYBASEUTBYGGINGA

Forsvaret og det lokale landbruket har levd i fellesskap i over 60 år, og skal fortsatt leve sammen i mange år. Utbygginga betyr stor omstilling for mange enkeltbruk i området. Næringa og myndigheter har satt i gang et arbeid for å se på framtidige løsninger og utviklingsmuligheter for næringa.

5.9. KONKURRANSE OM ARBEIDSKRAFT

På grunn av store utbygginger og forventninger om vekst vil lokalsamfunnet preges av stor etterspørsel etter alle typer arbeidskraft. Landbruket og andre næringer i Bjugn og Ørland vil i stor grad merke økt konkurranse om lokal arbeidskraft som følge av dette. Hvordan greier landbruket å konkurrere og opprettholde miljø og rekruttering i denne situasjonen?

6. MÅL FOR LANDBRUKET I BJUGN OG ØRLAND

6.1. HOVEDMÅL FOR LANDBRUKET I ØRLAND OG BJUGN

MÅL: Øke omsetningen med 10 % i perioden 2014 - 2018.

Det betyr:

Ørland: Omsetningsøkning på 16 millioner - fra 159 millioner kr til 175 mill kr.(4 millioner kr/år)

Bjugn: Omsetningsøkning på 13 millioner - fra 130 millioner kr til 143 mill kr.(3,3 millioner kr/år)

6.2. DELMÅL FOR ULIKE PRODUKSJONER

- **Melk:** Opprettholde produksjonen på dagens nivå (14.3 millioner liter i 2013)
- **Storfe:** Øke produksjonen av kjøtt med 10 %
- **Verphøns:** Øke produksjonen av egg med 10 %
- **Slaktekylling:** Øke produksjonen av kylling med 10 %
- **Kalkun:** Øke produksjonen av kalkun med 10 %
- **Svin:** Øke produksjonen av kjøtt med 5 %
- **Sau:** Øke produksjonen av kjøtt med 20 %
- **Korn:** Øke produksjonsvolumet med 10 %
- **Potet:** Øke produksjonsvolumet med 10%
- **Grønnsaker:** Øke produksjonsvolumet med 10 %
- **Skog:** Øke uttaket av skog i perioden med 50 %

6.3. ØVRIGE MÅLSETTINGER FOR DET LOKALE LANDBRUKET

- Dyrka jord i Ørland/Bjugn (81.200 daa) skal være i drift.
- Styrke kapasitet og landbruksbruksfaglig kompetanse på Landbrukskontoret.
- Styrke rekrutteringen til landbruket.
- Løpende kompetanseheving med fokus på agronomi, driftsledelse og økonomi.
- Fokus på motivasjon, omdømmearbeid, yrkesstolthet, framsnakking og positive holdninger ved å støtte opp om produksjonsmiljøer og bygge gode møteplasser.
- Fokus på å øke tjenesteproduksjonen fra landbruket.
- Øke verdiskapinga fra lokal mat.
- Gårdene skal framstå i god stand og være ryddige og presentable i kulturlandskapet.
- Et aktivt lokallandbruk skal bidra til å gjøre Ørland og Bjugn til attraktive bosteder.

LANDBRUKSPLAN FOR ØRLAND OG BJUGN

2014-2018

TILTAKSDEL

Foto: Kalvemønstring på Austrått

AREAL OG JORDKULTUR

Det er sterkt press på sentrale matjordsarealer i hele landet. Derfor utarbeides nå en nasjonal jordvernplan. Også på deler av matjorda sentralt i Ørland og Bjugn er det stort utbyggingspress.

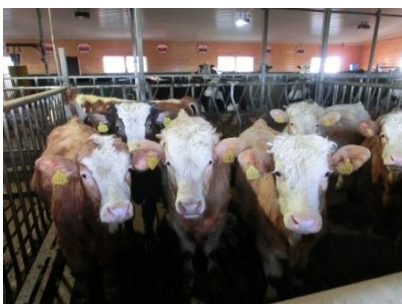
"Naturen har brukt mange tusen år for å danne det jordlaget vi trenger for å dyrke mat. Aktiv bruk er beste vern. I motsetning til for eksempel olje forsvinner ikke matjorda ved bruk, den forsvinner ved nedbygging, og da for alltid!" (Oddveig Storstad, forsker ved Senter for Bygdeforskning)

Grøfteaktiviteten har vært alt for lav i mange år. Nydyrking er igjen aktuelt. Det skal derfor stimuleres til aktivitet på disse områdene. Beiting og dyrehold er det beste middelet for å holde utmark og kulturlandskap i hevd og bevare et biologisk mangfold.

Mål: Alt dyrket areal i drift!

Tiltak:	Ansvarlige
Jordvern • Utarbeidelse av lokal jordvernplan (jamfør. nasjonal plan) • Økt fokus på driveplikt på all dyrkajord • Boplikt ved overtakelse håndteres strengt • God agronomi er godt jordvern • Restriktiv byggevirkksomhet i LNFR • Sentrumsutvikling uten nedbygging av dyrkajord • Forsvaret og landbruket - styrk samarbeidet, vern jorda • Planprosesser – involvering	Kommunene, Landbruksnemnda Gårdbrukere Forsvarsbygg Landbrukskontoret
Jordkultur • Informasjon og kurs/markdager • Grøfteplanlegging • Grøftetilskudd • Vedlikehold/spyling av grøftesystem • Nydyrking - kartlegging og planlegging • Nydyrkingstilskudd ?	Norsk Landbruksrådgiving, Landbrukskontoret, entreprenører
Kulturlandskap og biologisk mangfold • Økonomiske miljøvirkemidler utnyttes • Stimulere til økt beiting i inn- og utmark med storfe, sau, hest og lama.	Landbrukskontoret og faglag/Bondelag

HUSDYRHOLD

Det lokale husdyrholdet står for storparten av brutto verdiskaping i lokallandbruket. Å opprettholde melkeproduksjonen er avgjørende for å unngå reduksjon i verdiskapinga i landbruket. Det er stort underskudd på mørkt kjøtt. Svineprodusentene opplever sterke økonomiske svingninger, samtidig som økonomi og interesse for sauehold er økende. Fagliga blir arena for å opprettholde og fornye fagkompetansen innen ulike produksjoner.

Mål: Volumøkning; Storfè 10 %, Svin 5 % og sau 20 %

Tiltak	Ansvarlige
Generelle tiltak i husdyrholdet • Investeringer og planlegging i husdyrholdet • Fokus på god drifts- og bygningsplanlegging • Lagerkapasiteten for husdyrgjødning • Øke antall melkeroboter • Samhandle med Ørland/Bjugn Avlørslag om informasjon om og bruk av velferdsordningene	Landbrukskontoret, Norsk Landbruksrådgiving, regnskapskontor, TINE, Ørland/Bjugn Avlørslag
Melk og storfekjøtt spesielt • Styrke Tine Produsentlag som kompetanse og miljøarena • Styrke Ørland/Bjugn Kjøttforum som kompetanse- og miljøarena ("ammekukaffe") • Regionalt Storfekjøttprosjekt	Tine Produsentlag Ørland/Bjugn, NILF, Nortura, Fylkesmannen, Ørland/Bjugn Kjøttforum, Landbrukskontoret
Svinehold • Styrke Norsvin Fosen som kompetanse- og miljøtiltak	Norsvin Fosen
Sau • Styrke Ørland Bjugn Sauavlslag som kompetanse- og miljøarena	Landbrukskontoret

PLANTEPRODUKSJON

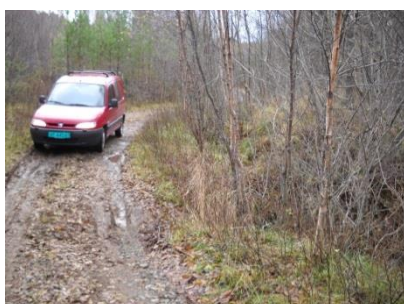
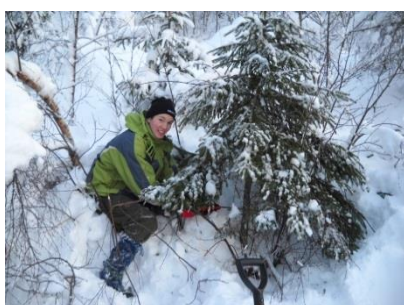
Logistikken innen fôrproduksjonen er en flaskehals for mange. Transportavstandene øker, samtidig som avlingsmengder og -kvalitet reduseres. Kornarealene øker, men avlingsnivået og kvaliteten reduseres. Etableringen av den nye kampflybasen gir nye muligheter for ureiste produkter innen poteter, grønnsaker, frukt og bær.

Mål: Øke produksjon av korn, gulrot og potet med 10 %

Tiltak	Ansvarlige
Grovfôr • Heve kompetansen i grovfôrdyrkinga	Norsk landbruksrådgiving, TINE
Korn • Styrke Fosen Kornsilø som kompetanse- og miljøarena, Kornkaffe, kurs og fagkvelder	Norsk landbruksrådgiving, Fosen Kornsilø
Gulrot og potet Styrke Fosen Produsentlag som kompetanse- og miljøarena • Øke gulrotproduksjon • Nye produsenter	Norsk landbruksrådgiving, Fosen Produsentlag

SKOG OG UTMARK

Den største utfordringen for bruk av skogressursene i Bjugn og Ørland er svak lønnsomhet og mye gammel skog.

For å sikre avsetning av skogsvirke til de store kjøperne er det nødvendig å foreta en ny skogbrukstakst med miljøregistreringer i sentrale skogområder i Bjugn.

Bjugn og Ørland kommuner har i dag større skogressurser enn noen gang. Skogen er en viktig samfunnsressurs for regionen og gir muligheter for lokal næringsvirksomhet og verdiskaping.

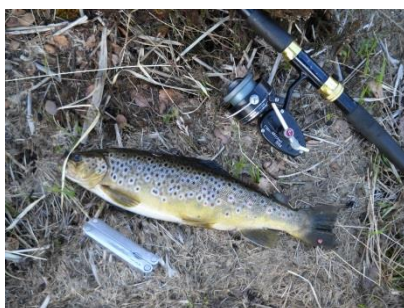
Framtidsskogen må derfor forvaltes med målsetting om optimal kvalitet og lønnsomhet. Med tanke på den nødvendige oppfølgingen av ungskogen bør det satses på å utvikle samarbeidet med nabokommuner på Fosen.

Det vil også være viktig å gjøre ferdig hovedplan for skogsveier.

Som i andre fagfelt er fagmiljø og kompetanse viktige for å lykkes.

Mål: Øke avvirkingen med 50 %

Tiltak	Ansvarlige
- Ny skogtakst i Bjugn - Utvikle LENSEA samarbeidet ved sikring av økonomisk bidrag og bruk av arbeidskraft - Bevare skogfaglig miljø gjennom kurs, skogkvelder, fagturer og skogdager - Samarbeid om hogst og skogsveiebygging - Bioenergi - råvareleveranse, lokal tilknytting - Videreforedling av virke lokalt	Nord-Fosen skogeierlag, Landbrukskontoret LENSEA, skogeiere/grunneiere

VILT

Vi vil etterstrebe en bærekraftig viltforvaltning som gir mulighet til å høste av viltressursene. Bestanden av de ulike artene skal begrenses/ balanseres slik at eventuelle problem for samfunnet og landbruket holdes nede på et minimum.

Det er viktig å ha sunne viltbestander som er tilpasset beitegrunnlaget og som har en høy produksjon. Kommunenes målsettinger for bestandene av elg og hjort er et årlig uttak av 60 – 120 dyr for hver art.

Bjugn og Ørland er små kommuner i areal, og sannsynligvis vandrer en stor del av hjorteviltet ut og inn av området.

Viltressursene har økonomisk betydning i form av kjøttverdi, men også en stor rekreasjonsmessig og opplevelsesmessig verdi.

Tiltak	Ansvarlige
• Utvikle samarbeid om hjorteviltforvaltning i Fosen hjorteviltregion • Samordne administrative oppgaver innen viltforvaltning • Årlig elg-beitetaksering • De forskjellige viltbiotopene for vilt må tas vare på gjennom god arealforvaltning • Økt verdiskaping knyttet til vilt -gårdsslakteri m/pakking og videreforedling av kjøtt, jaktopplevelser, guiding eller lignende • Mottak og utnyttelse av fallvilt og skadet vilt	Viltfaglig utvalg, Rettighetshavere, Grunneiere, Landbrukskontoret, Fosen hjorteviltregion, Landbruksnemnda, Kommunene

INNLANDSFISK

Innlandsfiske er også en ressurs som kan benyttes bedre. Til sammen er det ca 30.000 daa ferskvatn i Bjugn og Ørland. Vi regner med at det produseres rundt 10 tonn fisk årlig i ferskvatna og at bare en liten del av dette nyttes til mat.

Vi har tre lakseelver av en viss størrelse og mange mindre vassdrag der det går opp sjørret.

Tiltak	Ansvarlige
• Utvikle felles fiskekortordning gjennom bedre samarbeid • Bedre forvaltningen i elvene/bekkene Fangstrapportering, bestandsregistrering • Tilpassing av fisketider i sjørretvassdrag • Fjerning av oppgangshinder for sjørret	Rettighetshaverne Landbrukskontoret Statens Vegvesen Kommunene Jeger- og fiskeforening

KOMPETANSE OG NETTVERK

Det er viktig å jobbe for å opprettholde og bygge ny kompetanse hos både nye og etablerte gårdbrukere. Gårdbrukeren har ofte god kompetanse, men mangler stadig oftere formell agronomikompetanse. Økonomi-, driftsledelses- og agronomikompetanse på tvers av produksjoner må organiseres og gjennomføres i andre strukturer enn gjennom lokale faglag. Næringa har selv påpekt behovet for - og betydningen av - gode arenaer og miljø for kompetanse- og nettverksbygging. Det er et tydelig ønske om at landbrukskontoret må være navet. Landbrukskontoret må styrkes både med ressurser og kompetanse.

Mål: Løpende kompetanseheving med fokus på agronomi, driftsledelse og økonomi

Tiltak:	Ansvarlig
Landbrukskontoret - Et nav for tiltak og samordning - Skal drive både forvaltning og næringsutvikling - Kapasitet og kompetanse må økes	Kommunene
Rådgivere og veiledningstjeneste Samordne aktiviteter og satsinger	Landbrukskontoret
Desentralisert agronomutdanning	Landbrukskontoret, fylkesmannen, fylkeskommunen
Lokale og regionale kurs av generell karakter - Introduksjonskurs for nye brukere - Kurs i eierskifte - Kurs i landbruksøkonomi - Avløserkurs for skoleelever og ungdom	TINE, Nortura, Bondelagene, Landbrukskontoret, Regnskapskontor, Banker, Ørland/Bjugn Avløserlag

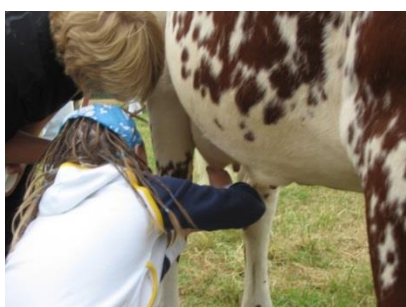
OMDØMME OG YRKESSTOLTHET

Bonden har VERDENS VIKTIGSTE YRKE – og skal være STOLT av sitt yrke og arbeid.

Synliggjør at det foregår en bærekraftig produksjon av gode produkter som melk, kjøtt, poteter, grønnsaker osv, og at dette er grunnlag for levende kulturlandskap, gode oppvekst- og bomiljøer og verdifulle arbeidsplasser.

Næringa påpeker selv betydningen av samordning og gode arenaer for framsnakking og sosial nettverksbygging i grendene og nabolaga.

Tiltak:	Ansvarlige
Framsnakking og mulighetsorientering - Grendelag og grunneierlag som miljøarena Et meget etterlyst tiltak fra næringa! - Bondekaffe/lunsmøter som kompetanse- og miljøarena - Strategiorgan for lokallandbruket Utvikle og drifte et lokalt "tenkeloft" for strategi og samordning - Landbruksmøter dag/-kveld for hele landbruket 1-2 ganger/år Tema: politikk, humor, fag, omdømme - Gårdsbruk og bygningsmasse som framstår som ryddige og i god stand hever kvaliteten på kulturlandskapet - Et aktivt lokallandbruk bidrar til å gjøre Ørland og Bjugn til attraktive bosted - Bygdedagene på Austrått – PR og info	Landbrukskontor, Bondelag, Banker, Kommunene, Fylkesmannen, Gårdbrukere, Grendelag, Faglag, Bondelagene

REKRUTTERING

I løpet av de neste 5 åra når 1/3 av gårdbrukerne i Bjugn og Ørland pensjonsalder. Det betyr at vi står foran et stort generasjonsskifte. Det rår stor usikkerhet på mange bruk om generasjonsskifte og utvikling/avvikling av drifta osv. Men få gårdsbruk selges i et åpent marked. Det er igangsatt et regionalt prosjekt som heter Nettverk for nye Fosenbønder. Nettverket har over 100 medlemmer og er et viktig tiltak for å rekruttere og engasjere ungdom som er interessert i å drive gårdsbruk. En vil bygge opp omkring dette prosjektet i landbruksplan. Ungdommene har ofte god utdanning, men lav agronomikompetanse. Det igangsettes derfor en del lokale kompetansetiltak der deltakerne kan kombinere arbeid og opplæring på en enkel måte.

Mål: Styrke rekrutteringen til landbruket

Tiltak:	Ansvarlige
Nettverk for nye Fosenbønder - Rekrutteringsgruppe for nye brukere i Bjugn og Ørland - Bygge nettverk og miljø	Nettverket for nye Fosenbønder, Landbrukskontoret
Fadderordning/hospitering for nye brukere	Bondelagene, Landbrukskontoret
Kurs og kompetanse - Se plan for kompetansetiltak - Avløserkurs for skolelever og ungdom	Landbrukskontoret, Ørland/Bjugn Avløserlag

NYE NÆRINGER

Lokal mat er et vekstområde. Det kan være en god timing for ny næringsutvikling nå av flere grunner:

1. Flere regioner har bygd opp strukturer som styrker muligheten for vekst på dette området
2. Reiselivet på Trøndelagskysten har etablert destinasjonsselskapet KystNorge AS, der kystmat er en av tre pilarer
3. Reiseliv og tjenesteytende virksomhet må videreutvikles
4. Etablering av Kampflybasen på Ørland - 93 000 gjestedøgn + 90 000 kostdøgn pr år

Mål: Synliggjøre verdiskapinga og øke denne i åra framover.

Grunneierlag må videreutvikles. Jakt og opplevelser.

Tiltak	Ansvarlige
Lokal matutvikling med fokus på: • Bedriftsnettverk, kompetanse • Mat til ØHF • Lokalt slakteri for småfe, fjørfe, lama og vilt • Reiseutvikling - KystNorge • Markedsføring • Nisjeproduksjon - rådgiving • Tjenesteytende næringer • Bygdeservice - rekruttere arbeidskraft - videreutvikle konsept	Næringsallianse på Fosen, Matprodusenter, Kommunene, Ørland-Bjugn Bygde- service, grunneierlag

(Foto: Frank Smedegård)

BEREDSKAP OG SIKKERHET

Beredskapsplanlegging i landbruket med sikte på liv og helse, forebygging og akutte situasjoner er et stort og viktig område. Å jobbe med sikkerhetstema og ha planer er avgjørende for å forebygge, unngå ulykker og minske personskader og økonomiske tap. Mange tema er gjennomgående for alle næringer og samfunnslag, men det vil uansett være naturlig å ta inn tiltak i en lokal landbruksplan.

Tiltak	Ansvarlige
Mennesker - Husdyrbrukere – arbeidskraftbehov ved sykdom og ulykker - Psykososial beredskap, Landbrukets HMS-tjeneste, psykiatrihelsetjeneste, grønt nr.	Avløserlaget, Bondelagene, Norsk Landbruksrådgiving, Kommunene
Dyr Veterinærvaktordning for husdyr og smådyr	Landbrukskontoret
Elektrisitet Oversikt over antall og data på strømaggregater	Kommuner, Bondelagene, FosenKraft
Vatn Beredskapsplan ved vannmangel og avvik kvalitet	Barset Felleskommunale Vannverk
Brann - Kontroll, informasjon, utstyr, forsikring - Oversikt pumpevogner gjødsel	Kommunene, gårdbrukere, forsikringsselskap
Fly - Flystyrt - Forurensning av arealer - Avviksregistrering og -reglement	Forsvaret, Bondelagene, Kommuner

D

en lille bonden

Det er den lille bonden
som er taperen i verden.

Det er den lille bonden
som har falt i alle krigene,

den lille bonden, hvor han bor i verden
som de tok jorden fra og brente gården til

på vei til krigene sine. Han de tok sønnene fra
og kledte dem i karnevalsklær og lot dem dø

for tanker han ikke kjente, eller brød seg om
eller ikke ville vite.

Det er den lille bonden som skal flytte ut fra dalen sin
til samlebandene og fabrikkhallene.

Det var den lille bonden de tok kuene fra
og åkeren til den nye motorveien.

Det er han som ligger våken om nettene
for å betale lånene sine til bankene
så de kan bygge de svære husene som ligner slott.

Det er han de har jaget inn til byene
og fylt de digre blokkene med (Han tilpasser seg nok).

Det er den lille bonden som har mjølket kuene
plukket stein fra alle åkrene
hvor vi makelig nå kan så og høste.

Det er den lille bonden som visste hvordan bygget såddes
og hvordan kalvene ble til.

Han vet om skyene og vinde, og vinteren
- om den blir streng. Humringen av hester

kjente han godt. Nå kjenner han traktoren
og rentene på lånet, når det skal betales.

Men døren har han ennå litt på klem, den lille bonden.
Han hører når graset gror
og når jorden på nytt skal føde.

Han som har tapt. Til nå. Men som vi kanskje må spørre snart

om veien. Dit vi kom fra.
Der det gror.

Rolf Jacobsen

VEDLEGG

Aktuelle lover for landbruket

Landbruksnæringa styres også av en rekke lover. Her er noen av de viktigste:

- Jordlov (1995-05-12 nr. 23)
- Odelslov (1974-06-28 nr. 58)
- Konesjonslov (2003-11-28 nr. 98)
- Forpaktningslov (1965-06-25 nr 01)
- Skogbrukslov (2005-05-27 nr. 31)
- Viltlov (1981-05-29 nr. 38)
- Lov om motorferdsel i utmark (1977-06-10 nr 82)
- Lov om laksefiske og innlandsfisk mv(1992-05-15 nr 47)
- Forurensingslov (1981-03-13 nr 06)
- Matlov (2003-12-19 nr. 124)
- Tvangsfullbyrdelseslov (1992-06-26 nr 86)
- Lov om tomtefeste (1996-12-20 nr. 86)
- Naturmangfoldloven: (2009-06-19 nr. 100)
- Lov om kulturminner (1978-06-09 nr.xx)

Aktuelle planer for landbruket

En lang rekke regionale og sentrale planer og strategier er premissleverandører for utvikling av landbruket lokalt og dermed også for denne landbruksplanen. Her nevnes:

- Regionalt handlingsprogram for innovasjon og verdiskaping
- St. melding nr 9.2011-2012. ”Velkommen til bords”, Landbruks - og matdepartementet
- Bygdeutviklingsmidler til utrednings - og tilretteleggingstiltak (BU)
- Regionalt næringsprogram (RNP)
- Regionalt miljøprogram (RMP)
- Miljøprogram for landbruket i Sør-Trøndelag
- Regionalt skog- og klimaprogram (RS)
- EU's vanndirektiv

Landbruksrelaterte bedrifter med kontaktpersoner

Navn	Kontaktpersoner
Norsk Landbruksrådgiving	Olaug Bach Magne Hårstad Mette Graneng
Tine	Jan Erik Rodem Stein Ove Myre Per Morten Dalsaunet
Avløserlaget	Janne Aagesen
Ørland/Bjugn Bygdeserv	Mai-Lis Hvitsand
Landbrukets HMS-tjeneste	Marit Øien
Nortura	Håvard Jystad Sigrunn Hestenes
Allskog	Robin Sandvold
LENSA - Fosen	Simon Larsen
Mattilsynet	Brit Åse Gilleberg
Arbeidstilsynet	Region Midt
Norges Vel	Ivar Hoff
Felleskjøpet Brekstad	Kay Martinsen
Geno	Roar Sundet
Scanbio Bjugn AS	Arve Breimo
Økonor	Siri Høøen Ole Graneng
Fosen Rådgiving	Roy Isachsen
Ørsleie-Berg	Bjørn Ørsleie
Ørland Sparebank	Pål Talmo Jan Kvithyll Anne-Lise Aalberg Botngård
Bjugn Sparebank	Bjarne Beversmark Elisabeth Ek
Fylkesmannen i S-T	Tore Bjørkli, Jan Yngvar Kiel
Sparebanken Midt-Norge	Inge Hårstad
Innovasjon Norge	Vigdis Harsvik, Aud Kvalvik

Lag og organisasjoner med lokalt tillitsvalgte.

Navn:

Bjugn Bondelag	Laila Iren Veie
Ørland Bondelag	Arne Hernes
Nord-Fosen Skogeierlag	Asmund Slette
Tine Produsentlag	Karl Erik Sørensen
Avløserlaget	John Leirvik
Ørland/Bjugn	
Kjøttfeforum	Ole J. Olden
Sau og geitavelslag	Vidar Krokvik
Nortura	Steinar Lium
Nye Fosen bønder	Tom Weisser / Camilla Grøntvedt
Fosen Produsentlag	Jostein Solbue
Norsvin Fosen	Robert Melum
Ørland Næringsforum	Siv Simonsen
Bjugn Næringsforum	Vidar Schanke
Bygdekvinnelagene	Edith Leiseth
	Liv Åshild Jakoben
Fosen Kornsilø	Lavrans Skanke
Innstrand 4H:	Vidar Heldahl
Grande 4H	Vidar Heldahl
Ervika 4H	Gunn Kari Stranden
Sunnhetsborg 4H	Svein Arne Dahl

Grunneierlag i Bjugn og Ørland

Austrått
Grandefjæra
Nordre Ørland
Storfosna-Kråkvåg
Val Jøssund
Nes Viltstellområde
Møllergård
Koteng
Mebostad
Lia
Asserøya
Teksdal
Olden Vestre
Olden Østre
Olden Ytre
Tiltrem
Elveng
Varghiet Skoger AS
Varghiet-Dueskar
Gjølga - Stallvik
Hegvik - Søtvik
Skavdal - Eide G
Seter - Vollan
Sølem - Helland
Stuaneset
Ervik

PRODUKSJON OG OMSETNING I LANDBRUKET I ØRLAND

Produkt	Volum 2009	Volum 2011	Volum 2013	Verdi 2009	Verdi 2011	Verdi 2013
Melk	8 200 000	7 300 000	7 500 000	37 300 000	34 800 000	39 900 000
Sum melk	8 200 000	7 300 000	7 500 000	37 300 000	34 800 000	39 900 000
(kg)						
Storfe	600 000	540 000	550 000	28 200 000	27 400 000	30 000 000
Gris	160 000	140 000	135 000	4 800 000	4 300 000	4 000 000
Sau	4 000	3 000	4 000	100 000	100 000	100 000
Kalkun	160 000	170 000	137 000	2 900 000	3 000 000	2 700 000
Kylling	110 000	90 000	24 000	1 700 000	1 500 000	500 000
Sum kjøtt	1 034 000	943 000	850 000	37 700 000	36 300 000	37 300 000
(kg)						
Bygg	7 000 000	6 500 000	6 400 000	14 800 000	15 400 000	16 700 000
Havre	1 200 000	1 000 000	900 000	2 400 000	2 200 000	2 200 000
Hvete	96 000	80 000	12 000	200 000	200 000	0
Sum korn	8 296 000	7 580 000	7 312 000	17 400 000	17 800 000	18 900 000
(dekar)						
Gulrot	180	210	230	3 700 000	6 000 000	5 300 000
Potet	120	95	85	700 000	1 000 000	900 000
Sum grønt	300	305	315	4 400 000	7 000 000	6 200 000
(m ³)						
Skur og slip	-	-	-	0	0	0
Ved	-	-	-	0	0	0
Sum skog				0	0	0
(ant. dyr)						
Elgkjøtt	12	9	5	200 000	100 000	100 000
Rådyrkjøtt	90	85	75	100 000	100 000	100 000
Sum viltkjøtt	102	94	80	300 000	200 000	200 000
Sum tilskudd				52 900 000	56 100 000	55 800 000
Sum omsetning				150 000 000	152 200 000	158 300 000

PRODUKSJON OG OMSETNING I LANDBRUKET I BJUGN

Produkt	Volum 2009	Volum 2011	Volum 2013	Verdi 2009	Verdi 2011	Verdi 2013
Melk	7 200 000	6 500 000	6 800 000	32 900 000	31 200 000	36 100 000
Sum melk	7 200 000	6 500 000	6 800 000	32 900 000	31 200 000	36 100 000
(kg)						
Storfe	400 000	400 000	400 000	19 300 000	20 900	20 400 000
Gris	470 000	470 000	420 000	13 700 000	14 200 000	12 200 000
Sau	26 000	22 000	250 000	700 000	600 000	700 000
Kalkun	-	-	-	0	0	0
Kylling	100 000	88 000	88 000	1 600 000	1 500 000	1 800 000
Sum kjøtt	996 000	980 000	1 158 000	35 300 000	16 320 900	35 100 000
(kg)						
Bygg	1 300 000	1 400 000	1 257 405	2 700 000	3 300 000	3 300 000
Havre	140 000	65 000	119 855	300 000	100 000	300 000
Hvete	50 000	-		100 000	0	0
Sum korn	1 490 000	1 465 000	1 377 260	3 100 000	3 400 000	3 600 000
(dekar)						
Gulrot	7	4	4	100 000	100 000	100 000
Potet	70	30	13	400 000	300 000	100 000
Sum grønt				500 000	400 000	200 000
(m3)						
Skur og slip	1 000	18 000	320	300 000	600 000	100 000
Ved	150	240	50	300 000	500 000	100 000
Sum skog	1 150	18 240	370	600 000	1 100 000	200 000
(ant.dyr)						
Elgkjøtt	140	80	60	2 100 000	1 200 000	1 000 000
Rådyrkjøtt	155	145	185	1 200 000	1 200 000	1 400 000
Sum viltkjøtt	295	225	245	3 300 000	2 400 000	2 400 000
Sum tilskudd				48 700 000	52 300 000	53 000 000
Sum omsetning				124 400 000	107 120 900	130 600 000